

Зміцер Піскур

Belarusian Slang

У адрозненне ад літаратурнай мовы — штучнага ўтварэння, што можа пры пэўных варунках існаваць нават толькі на паперы, слэнг — цалкам натуральная, жывая з’ява. Калі літаратурную мову можна назваць лінгвістычнай федэрацыяй, дык слэнг — ейны суб’ект — сепаратыст, што супярэчыць уніфікацыі. Слэнг — бясспрэчны паказчык жывасці мовы.

Арго значна распаўсюджаны перш за ўсё ў маладзёвым асяроддзі. Нонканфармізм ды радыкалізм кожнай новай генерацыі знаходзяць свой адбітак і ў слове, ствараючы своеасаблівую апазіцыйную лексічную культуру. Прагай адасаблення, вылучэння ў асобную адзінку, свядомай скіраванасцю ў непадкантрольнасць ды незалежнасць варта лічыць узнікненне ды развіццё слэнгу. Слэнгавая культура, па сваёй сутнасці, — гэта цынічная адмова закарэлай традыцыйнасці, кансерватыўнасці, адкіданне ўбок псеўдамаральнасці (асабліва характэрнай для несвабоднага грамадства). Нігілізм — сродак абароны свайго ўнутранага свету ад гвалту дзяржавы ды грамадства. (Так, з першага прэзідэнта Рэспублікі Беларусь мы робім ПЭ ПЭ ЭР БЭ.)

Слэнг здольны адыграць ролю шыфраванай, таемнай мовы. КГБ—шнік, падслухоўваючы размову нашых нацыяналістаў—змоўнікаў, нічога не зразумее.

Ці ж існуе беларускамоўны арго на цяперашні момант? Хутчэй не, чым так. Ёсць асобныя словы, што можна аднесці да слэнгавых. Калі ж паспрабаваць скласці слоўнік берасцейскага слэнгу, то ён будзе яўна не надта багатым. Арго нараджаецца ды расце на вуліцы, а вуліца ў нас гаворыць па-расейску. Невялікія нацыянальныя выспы тонуць у гэтым моры. На сённяшні дзень у беларускай мове звычайна выкарыстоўваецца калькаваная з расейскай (радзей польскай ды ангельскай) слэнгавая лексіка. У часопісе «Крыніца», напрыклад, пісалі «сесці на шклянку» («сесць на стакан» — у расейцаў гэта значыць моцна запіць).

Слэнг не церпіць штучнасці, бо з’яўляецца антыштучным па сваёй сутнасці. Ён не мае праваў маўлення, а падзел на нарматыўную ды ненарматыўную лексіку перавернуты ў ім «да наадварот». Арго адкрыты для запазычанняў з іншых моваў, але запазычанні гэтыя прыжываюцца, калі зважаюць на лад мовы: крычаць жа аматары беларускае рок—музыкі сваё «чаду!» на канцэртах, што перанялі ад палякаў, а ўспрымаецца як нашае ўласнае.

Усё ж не ствараецца паўнаважнасць беларускі слэнг з добрым лексічным да ідыяматычным запасам — не стае носьбітаў. Пры калькаванні ж з расейскай мовы наш прышлы арго не будзе выконваць функцыі культурнага адасаблення ад усходняга суседа: ён меў бы быць незразумелы расейцу. У джэнтэльменскім наборы сепаратыста арго будзе зусім не лішні.

Затое словы беларускага паходжання жывуць у расейскамоўным вулічным жаргоне. «Пойдем притулимся в баре, натискнем водки». Вярнуўшы словы нашага паходжання ўжо ў якасці слэнгавых, мы можам атрымаць добры кавалак ужо гатовага лексічнага матэрыялу для стварэння ўласнага арго.

Развіццё ды жьпцяздольнасць беларускага слэнгу засведчаць успрыманне нацыянальнай ідэі маладзёвым асяродкам, а гэта — будучыня нацыяналізму. «Лаховасць» ды беларускасць мусяць быць несумягчальнымі паняццямі. Беларусы апошнім часам зашмат захапляліся культурнай архаікай. Мы ставім лапічкі на выцвітыя вышыванкі, з якіх даўно выраслі.

На мяжы тысячагоддзяў рэтраскіраванасць не мае перспектывы. Для retro трэба зарэзерваваць месца ў бабуліным куфры ды яшчэ не забыцца на нафталін, каб яго моль не пажэрла. Пэўна, спатрэбіцца, калі пойдзе адваротны працэс. Пра Еўфрасінню Полацкую ды Францішка Скарыну мы ўжо начыталіся й наслухаліся ўдосталь. Хочам чытаць па-беларуску Ірвіна Ўэлша!

Новая мова чакае сваіх творцаў.